

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Centrum
Koordynacji
Projektów
Środowiskowych

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**PRZYGOTOWANO W RAMACH KAMPANII
PROMUJĄCEJ SIĘĆ NATURA 2000 POD HASŁEM „NATURA SIĘ O(D)PŁACA”.**

**PROJEKT REALIZOWANY W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO, FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW
EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO (EFRR)
ORAZ NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
ZA POŚREDNICTWEM CENTRUM KOORDYNACJI PROJEKTÓW
ŚRODOWISKOWYCH.**

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

Oddziaływanie inwestycji drogowych na obszary Natura 2000

braki i błędy w raportach o oś

Marta Majka Wiśniewska
WWF Polska

Specyfika przedmiotu oceny

- właściwy stan ochrony siedlisk
- właściwy stan ochrony gatunków
- zachowanie kluczowych struktur
- zachowanie kluczowych procesów
- zachowanie kluczowych relacji

integralność obszaru

integralność obszaru \neq spójność obszaru lub sieci

integralność obszaru \sim niezaburzone funkcjonowanie lokalnych ekosystemów

Specyfika przedmiotu oceny

właściwy stan ochrony gatunków

- liczebność nie zmniejsza się
- zasięg nie zmniejsza się
- istnieje wystarczająco duża powierzchnia siedlisk

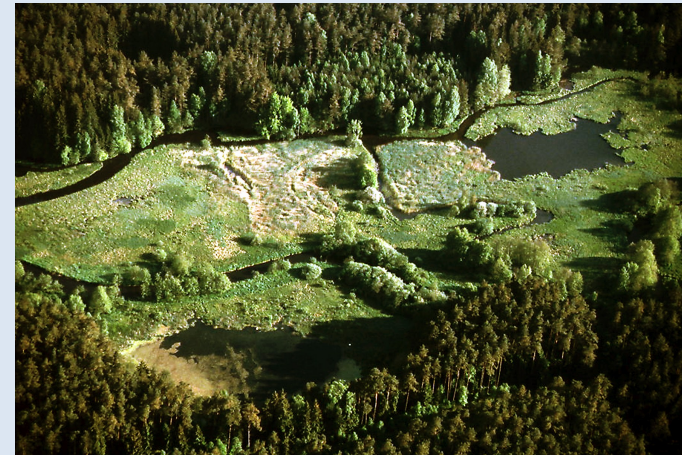

Specyfika przedmiotu oceny

właściwy stan ochrony siedlisk

- naturalny zasięg/powierzchnia nie zmniejsza się
- zachowane specyficzne struktury i procesy

Specyfika uwarunkowań (1)

Negatywny wpływ na integralność obszaru

- Zagrożenie dla utrzymania właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk dla ochrony których powołano obszar
- Zagrożenie dla kluczowych struktur
- Zagrożenie dla kluczowych procesów
- Wymaga stosowania **wielu** kryteriów i wskaźników
- Nieunikniony wymiar ekspercki

Specyfika uwarunkowań (2)

Zgodnie z orzecznictwem ETS, w chwili wydawania decyzji zatwierdzającej plan, organ administracji nie może mieć żadnych wątpliwości, że ujemne skutki **nie** wystąpią.

Wykazanie braku negatywnego wpływu na obszar chroniony to warunek konieczny dopuszczalności inwestycji.

Decydującym kryterium nie jest więc okoliczność wystąpienia negatywnych skutków, ale wprost przeciwnie: **wykazanie braku** takich skutków. W konsekwencji, jeżeli organ (...) **nie jest w stanie ich wykluczyć, inwestycja w żadnym razie nie może być realizowana.**

Specyfika uwarunkowań (3)

Uznanie szkody za znaczącą nie odnosi się automatycznie do procentowego ubytku siedliska lub siedliska gatunku, lecz musi być rozpatrywane indywidualnie dla każdego przypadku.

Co więcej – wielkości powierzchni niszczonego siedliska (np. 0,02% siedliska w wyroku C-418/04) zostały uznane za szkody o charakterze znaczącym, wpływające na integralność obszarów Natura 2000 lub na stan ochrony gatunków, dla których zostały one wyznaczone.

orzecznictwo w sprawach C-304/05 - Santa Catherina Valfura, C-418/04 - Ireland birds, C-209/02 - Worschacher Moos

Specyfika uwarunkowań (4)

Zasada przezorności

there must be no reasonable scientific doubt remaining as to the absence of adverse effects on the integrity of the site in question

orzecznictwo w sprawach C-239/04, C-127/02

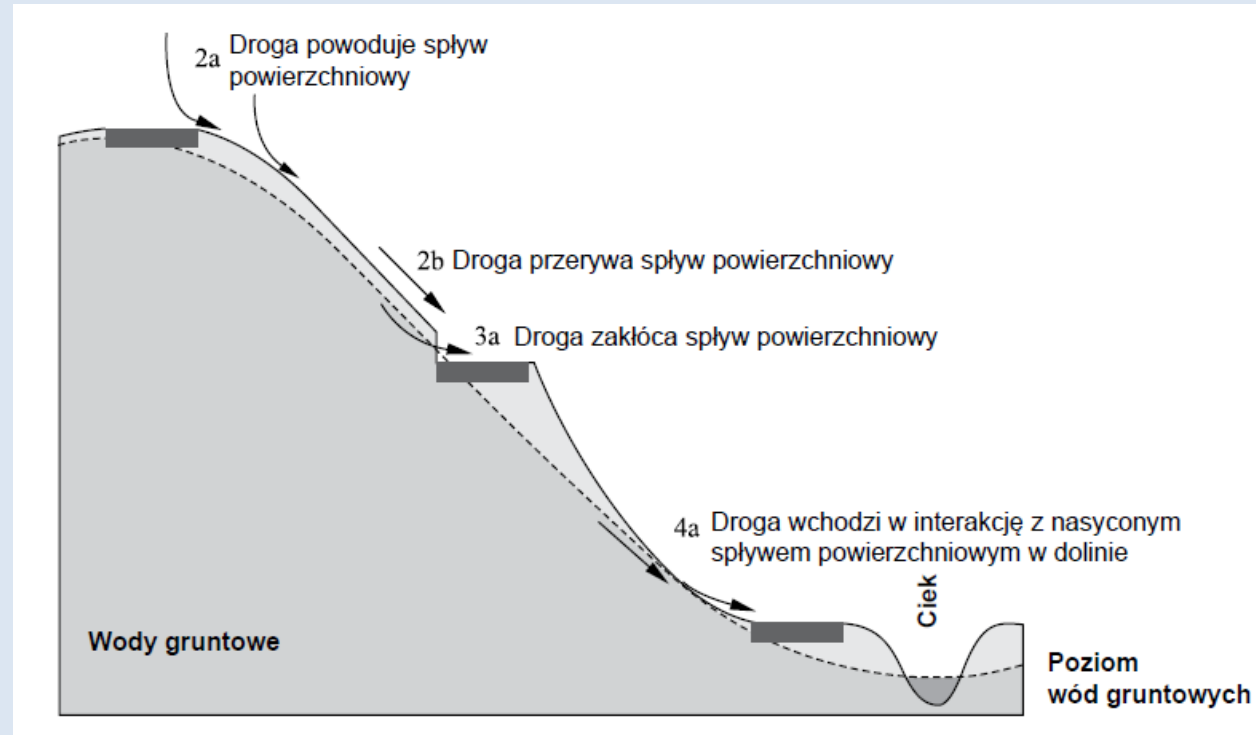
Uwarunkowania generujące błędy i braki

- Cena jako kryterium wyboru wykonawcy nie jest gwarantem oceny dobrej jakości (choć SIWZ może ryzyko eliminować)
- Pośpiech
- Historia inwestycji & polityka
- Brak rozpoznania czynników negatywnego oddziaływania na gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 (brak wiedzy eksperckiej)
- Brak pełnego rozpoznania oddziaływań generowanych przez inwestycje drogowe
- Przywiązanie do wariantu inwestorskiego

Brak pełnego rozpoznania oddziaływań (1)

- Zakłócanie naturalnego spływu/przepływu wód powierzchniowych i gruntowych (bariera, źródło)
- Nowe szlaki spływu

przykłady

Brak pełnego rozpoznania oddziaływań (2)

- Źródło substancji chemicznych i osadów przenoszonych do wód powierzchniowych i gruntowych (pochodzące z materiałów użytych do budowy drogi, emisji płynów i osadów z opon, stosowanych odladzaczy)

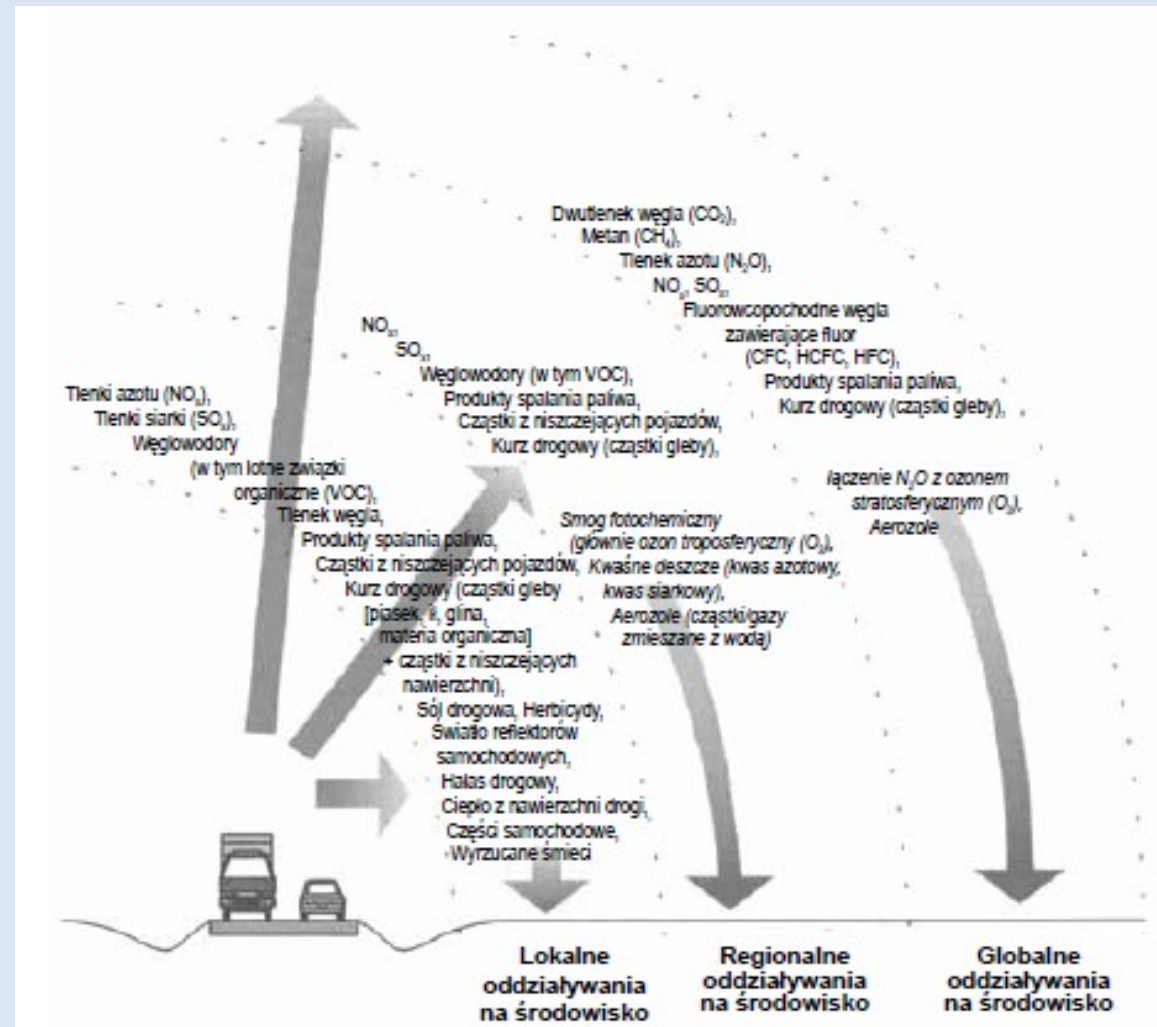
przykłady

Brak pełnego rozpoznania oddziaływań (3)

- Oddziaływania atmosferyczne

przykłady

Ocena właściwa

Art. 6(3) Dyrektywy 92/43/EWG

- W procesie oceny muszą zostać zidentyfikowane, w oparciu o najlepszą dostępną wiedzę naukową, wszystkie aspekty planu i projektu, które mogą mieć wpływ na cele ochrony i integralność obszaru Natura 2000
- Należy, jeśli to adekwatne, dokonać tej oceny uwzględniając plany lub przedsięwzięcia powiązane z ocenianym planem lub przedsięwzięciem i ich efekt skumulowany na obszar Natura 2000

Ocena właściwa - problemy

Elementem kluczowym dla jakościowo dobrych ocen jest odpowiednia inwentaryzacja zasobów przyrodniczych w zasięgu oddziaływania inwestycji

versus

- Inwentaryzacja niskiej jakości
- Inwentaryzacja która nie może się udać
- Brak inwentaryzacji

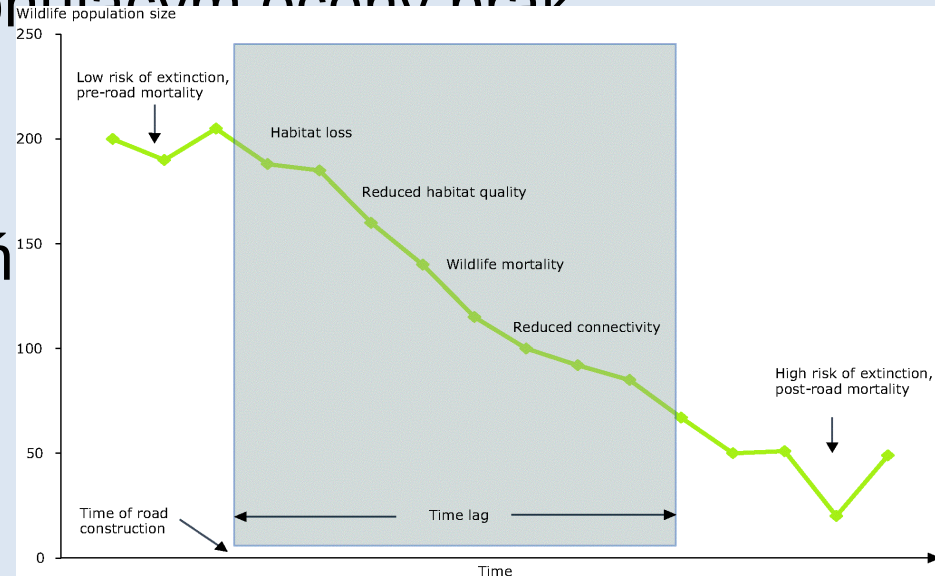

Ocena właściwa - problemy

Wnioskowanie odnośnie rodzajów i skali oddziaływań musi opierać się na wiedzy na temat biologii gatunków i siedlisk

versus

- Brak wiedzy (w zespole dokonującym oceny, brak odpowiedniego specjalisty)
- Ignorowanie wiedzy
- Bagatelizowanie oddziaływań

Ocena właściwa - problemy

Oceny oddziaływania muszą odnosić się do celów ochrony obszaru Natura 2000, na którego integralność ocenia się wpływ

versus

- Raporty nie zawierając prognozy oddziaływań na przedmiot ochrony, dla którego utworzono dany obszar
- Braki w ocenie wpływu na kluczowe procesy, struktury i relacje

Ocena właściwa - problemy

Oceny oddziaływania muszą odnosić się do celów ochrony obszaru Natura 2000, na którego integralność ocenia się wpływ a kluczowym elementem oceny właściwej jest stwierdzenie wystąpienia lub braku znaczącego negatywnego oddziaływania

versus

- Raporty nie zawierając prognozy oddziaływań na przedmiot ochrony, dla którego utworzono dany obszar
- Braki w ocenie wpływu na kluczowe procesy, struktury i relacje
- Brak jasnej informacji na temat wykluczenia lub nie znaczących negatywnych oddziaływań na przedmiot

Ocena właściwa - problemy

- Niezrozumienie zagadnienia integralności obszaru Natura 2000, mylenie ze spójnością sieci, względnie ze spójnością przestrzenną danego obszaru

zachowanie kluczowych procesów, struktur i relacji warunkujących funkcjonowanie lokalnych ekosystemów

Kryteria wpływu na integralność:

- powierzchnia siedlisk i liczebność populacji gatunków narażonych,
- możliwe zmniejszenie liczebności gatunków kluczowych,
- zagrożenie dla utrzymania właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk,
- przebudowa zespołów i zgrupowań,
- fragmentacja siedlisk w obrębie obszaru

Ocena właściwa - problemy

- Brak uwzględniania oddziaływań skumulowanych
Należy, jeśli to adekwatne, dokonać tej oceny uwzględniając plany lub przedsięwzięcia powiązane z ocenianym planem lub przedsięwzięciem i ich efekt skumulowany na obszar Natura 2000
- Podejście odcinkowe (tzw. salami approach)

Rozwiązania alternatywne

Możliwe rozwiązania alternatywne mogą obejmować wariantowanie m.in.:

- lokalizacji i przebiegu,
- skali lub wielkości,
- sposobu osiągnięcia celów (np. zarządzanie popytem),
- metod budowy,
- metod eksploatacji,
- metod likwidacji po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia,
- harmonogramu i skali czasowej przedsięwzięcia.

Rozwiązania alternatywne - problemy

Po rozpoznaniu wszystkich potencjalnych rozwiązań alternatywnych należy ocenić je pod kątem ich możliwego wpływu na obszary Natura 2000. „Inne kryteria oceny nie mogą być postrzegane jako uchylające kryteria ekologiczne”.

versus

- Brak poszukiwania/oceny rozwiązań alternatywnych pod kątem oddziaływań na przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 (C-239/04)
- Wariantowanie fikcyjne lub odwoływanie się do starych analiz wariantowych
- Kawałkowanie inwestycji

Rozwiązania alternatywne: C-239/04

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich:

„(...) z akt sprawy nie wynika, by władze portugalskie zbadały trasy położone poza granicami obszaru i na zachód od przywoływanym miejscowości, podczas gdy na podstawie informacji dostarczonych przez Komisję nie sposób było wykluczyć *a priori*, że przyjęcie tego rodzaju rozwiązań nie mogłoby odpowiadać rozwiązaniom alternatywnym w rozumieniu Art. 6(4) Dyrektywy Siedliskowej, nawet jeśli, jak podnosi Republika Portugalii, mogły one powodować pewne trudności.”

Nadrzędny interes publiczny

- długotrwały efekt ogólnospołeczny
- szeroko rozumiane społeczeństwo beneficjentem
- ochrona życia i zdrowia społeczeństwa
- bezpieczeństwo publiczne

Gdy zachodzą okoliczności o charakterze nadrzędnego interesu publicznego

1) Na danym obszarze Natura 2000 **występują gatunki/siedliska priorytetowe**

działania minimalizujące + kompensacja, pytanie do Komisji Europejskiej (**PRZED decyzją**)

2) **Nie występują** gatunki/siedliska priorytetowe

działania minimalizujące + kompensacja, informacja do Komisji Europejskiej (PO decyzji)

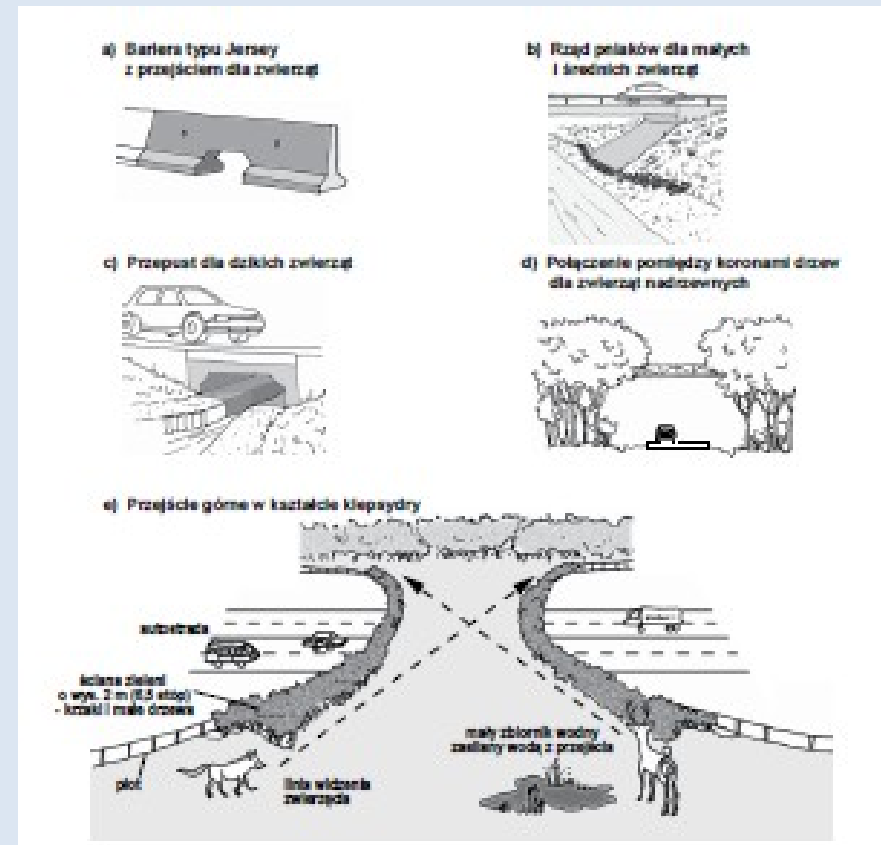
Nadrzędny interes publiczny - problemy

- Przywoływanie nadrzędnego interesu publicznego nie jest poprzedzone poszukiwaniem rozwiązań alternatywnych (w rozumieniu Dyrektywy 92/43/EWG) → proponowanie środków kompensujących
- Przywoływanie nadrzędnego interesu publicznego traktowane jest jako równoznaczne z możliwością ingerencji w obszar Natura 2000 (przyzwoleniem na znaczące negatywne oddziaływanie na jego integralność)

Łagodzenie

Działania łagodzące muszą adresować zidentyfikowane negatywne oddziaływania przedsięwzięcia. Mają na celu obniżenie ryzyka/zakresu/natężenia negatywnego oddziaływania na integralność obszaru Natura 2000 objętego wpływem realizacji przedsięwzięcia lub planu.

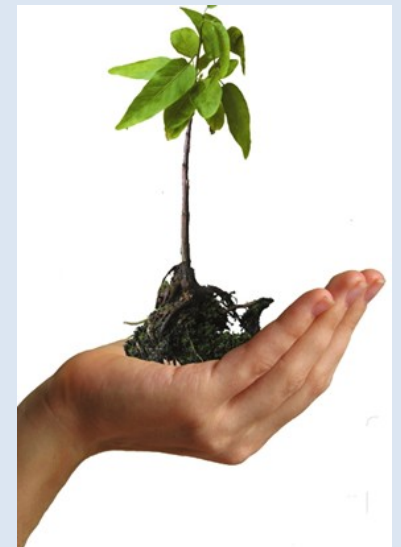

tu: problemy

Kompensacja

Środki kompensujące znaczące negatywne oddziaływania dla przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 to wyłącznie rozwiązania ostateczne, stosowane w sytuacji, gdy nie ma alternatywnych metod realizacji (celów) przedsięwzięcia lub planu o cechach nadrzędnego interesu publicznego.

Kompensacja

- Przywrócenie poprzedniego stanu siedlisk w celu zachowania ich walorów przyrodniczych oraz uzyskania zgodności z celami ochrony danego obszaru Natura 2000,
- Utworzenie nowego siedliska na nowym obszarze lub powiększenia siedliska istniejącego,
- Poprawa stanu pozostałego siedliska proporcjonalnie do prognozowanych/zaistniałych strat, powstałych w efekcie realizacji planu lub przedsięwzięcia,
- Działania zapobiegające dalszemu upośledzaniu spójności sieci Natura 2000

tu: problemy

Kompensacja

Środki kompensujące powinny być ocenione, by istniała gwarancja, że:

- są adekwatne względem danego obszaru oraz strat spowodowanych realizacją danego planu lub przedsięwzięcia,

- są w stanie zachować lub wzmocnić ogólną spójność sieci Natura 2000,

- są wykonalne,

- mogą zostać wdrożone do czasu wystąpienia szkody na danym obszarze Natura 2000

tu: problemy

Kompensacja

Aby działania kompensujące mogły zostać zaakceptowane powinny:

- dotyczyć w porównywalnych proporcjach siedlisk i gatunków, dla których ochrony powołano dany obszar Natura 2000, a które zostały dotknięte oddziaływaniami negatywnymi,
- odnosić się do tego samego regionu biogeograficznego, znajdować się w najbliższym sąsiedztwie miejsca, na który oddziałuje dany plan lub przedsięwzięcie,
- gwarantować, że obszar będzie nadal spełniał funkcje porównywalne do tych, które były podstawą utworzenia obszaru Natura 2000,
- mieć klarownie określony sposób i cel wdrażania, tak aby zapewnić utrzymanie i wzmocnienie spójności sieci Natura 2000

Kompensacja

Konieczne jest zagwarantowanie, przy pomocy prawnie wiążących mechanizmów, że na wskazanych do kompensacji terenach priorytetem będzie zachowanie długoterminowych interesów ochrony przyrody w ramach sieci Natura 2000.

Wymaga to zabezpieczenia praw do dysponowania konkretnymi obszarami, sporządzenia planów ochrony i zarządzania oraz ustanowienia mechanizmów monitorowania.

tu: problemy

Kompensacja - problemy

inne

- Kompensacja, która nie rekompensuje strat (działania minimalizujące, monitoring, badania dodatkowe)
- Kompensacja wątpliwa (deklaracje bez pokrycia)
- Kompensacja szkodliwa (zagrożenie dla innych gatunków lub siedlisk będących przedmiotem ochrony danego lub/i innych obszarów Natura 2000)

Dodatkowy problem: D

Decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej z dnia 11 lipca 2011 (Art. 8.3.2 ii):

Kryteria oceny znaczenia obszaru dla danego gatunku objętego art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunków wymienionych w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG

$A : 100 \% \geq p > 15 \%$,

$B : 15 \% \geq p > 2 \%$,

$C : 2 \% \geq p > 0 \%$.

Status „D” przyznawany jest gatunkowi, którego populacja na terenie danego OSOP jest nieistotna.

Populacja danego gatunku jest nieistotna tylko wówczas, „jeśli gatunek rzadko pojawia się na obszarze, na przykład tylko jako gatunek zalatujący (ang. *vagrant*)”

Może być lepiej

Zarządzanie obszarami Natura 2000: Postanowienia artykułu 6 dyrektywy “siedliskowej” 92/43/EWG.

Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000: Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów Artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG.

Management of Natura 2000 sites: Guidance

Article 6 and [Article 12](#) of the [Habitats Directive](#) provide guidance for the management of Natura 2000 sites.

Article 6 - Management of Natura 2000 sites

Guidance document on Article 6(4) (January 2007) **NEW**

Clarification of the concepts of: alternative solutions, imperative reasons of overriding public interest, compensatory measures, overall coherence, Opinion of the Commission. January 2007

[Guidance document on Article 6\(4\) of the Habitats Directive 92/43/EEC](#) (~241KB)

[cs](#) [es](#) [da](#) [de](#) [et](#) [el](#) [en](#) [fr](#) [it](#) [lv](#) [lt](#) [mt](#) [nl](#) [pt](#) [sk](#) [sl](#) [fi](#) [sv](#) [pl](#) (~100-350KB)

Guidance document on the Assessment of Plans and Projects significantly affecting Natura 2000 sites (November 2001)

Methodological guidance on the provisions of **Artle 6 (3) and (4)** of the Habitats Directive 92/43/EEC

[de](#) [en](#) [fr](#) [pl](#) [pt](#) (670KB; [de] and [pt] are text only)

Opis przedsięwzięcia (1)

- Założenie (-a) i cele przedsięwzięcia lub planu zostały w pełni wyjaśnione
- Przedstawione zostały plany, diagramy, mapy, które precyzyjnie wskazują lokalizację przedsięwzięcia lub planu
- Rozmiary, skala, powierzchnia i zajęcie/użytkowanie terenu przez przedsięwzięcie lub plan zostały w pełni wyjaśnione
- Przedstawienie informacji dotyczących zmian fizycznych, które nastąpią podczas różnych etapów wdrażania przedsięwzięcia lub planu
- Opis zapotrzebowania na zasoby w trakcie budowy, realizacji oraz likwidacji przedsięwzięcia lub planu (w tym zasoby ludzkie, materiały budowlane, obecność ludzi)

Opis przedsięwzięcia (2)

- Określenie harmonogramu działań, które będą miały miejsce w wyniku wdrażania przedsięwzięcia lub planu (w tym prawdopodobna data rozpoczęcia i zakończenia prac)
- Określenie rodzajów powstających odpadów lub innych pozostałości (w tym ich ilości), a także sposobów ich zagospodarowania
- Zidentyfikowanie wszystkich odpadów i innych pozostałości (w tym ich ilości), które mogą wzbudzać szczególne obawy w kontekście ochrony obszaru Natura 2000
- Określenie wszystkich pozostałych usług koniecznych do wdrożenia przedsięwzięcia lub planu (w tym budowa rurociągów, napowietrznych linii elektrycznych itd., ich

Oddziaływania skumulowane

- Zidentyfikowanie wszystkich przedsięwzięć lub planów, które w powiązaniu z proponowanymi przedsięwzięciami lub planami mogą spowodować negatywne oddziaływania na obszar Natura 2000
- Określenie granic terenu objętego identyfikacją oddziaływań skumulowanych
- Określenie skali czasowej zastosowanej do analizy oddziaływań skumulowanych
- Zidentyfikowanie potencjalnych szlaków oddziaływania skumulowanego

Opis obszaru Natura 2000 (1)

- Opis obszaru w zakresie powierzchni, typów siedlisk, występowania kluczowych gatunków itd.
- Przedstawienie pełnego zakresu celów ochrony obszaru, w tym czynników, które stanowią o wartości przyrodniczej obszaru
- Charakterystyka wszystkich planowanych lub rozważanych działań związanych z ochroną przyrody, mogących w przyszłości mieć wpływ na obszar
- Opis istniejących warunków podstawowych, w tym dynamiki i ekologii gatunków oraz siedlisk (z uwzględnieniem fluktuacji sezonowych), jak również charakterystyki chemicznej i fizycznej oraz kluczowych zależności strukturalnych i funkcjonalnych podtrzymujących integralność obszaru

Opis obszaru Natura 2000 (2)

- Przedstawienie informacji odnośnie wartości obszaru dla sieci Natura 2000 (np. 15% populacji w państwie członkowskim)
- Wskazanie, w jaki sposób warunki podstawowe obszaru będą się zmieniać w przyszłości, w przypadku nie podjęcia realizacji przedsięwzięcia lub planu
- Opis metodyki użytej do zebrania informacji na temat warunków podstawowych obszaru
- Wskazanie organizacji konsultowanych w ramach zbierania informacji na temat warunków podstawowych obszaru
- Przedstawienie informacji o organizacjach konsultowanych w ramach zbierania informacji na temat warunków podstawowych obszaru

Rozpoznanie

- Jeżeli nie przewiduje się znaczących oddziaływań na obszar Natura 2000, przedstawiony został raport braku znaczących oddziaływań, który jasno stwierdza, dlaczego przyjęto takie stanowisko oraz dostarcza dowody na to, że właściwe organy ochrony przyrody zgadzają się z tymi konkluzjami
- Jeżeli zidentyfikowano prawdopodobne znaczące oddziaływania, to są one jasno opisane oraz, w miarę możliwości, określone ilościowo
- Przedstawiono dane odnośnie metodyki oceny stosowanej w procesie rozpoznania
- W dokumentacji istnieją jasne świadectwa na to, że poświęcono wystarczająco dużo uwagi adekwatnej ocenie możliwości wystąpienia oddziaływań

Ocena właściwa

- Metody oceny i prognozowania są jasno wytłumaczone, przedstawiono też adekwatne źródła informacji
- Skutki przedsięwzięcia lub planu dla celów ochrony obszaru są w pełni objaśnione
- Oddziaływania przedsięwzięcia lub planu na podstawowe struktury i funkcje obszaru są w pełni objaśnione
- Każde zmniejszenie powierzchni obszaru lub redukcja populacji gatunku została określona ilościowo i oceniona pod kątem wpływu na cele ochrony obszaru oraz na kluczowe siedliska i gatunki
- Przewidywane oddziaływania na obszar, wynikające z zakłóceń, przerwania ciągłości, fragmentacji, zmian chemicznych itd. są w pełni ocenione i objaśnione

Łagodzenie

- Kompetentny organ administracji wskazał właściwe środki łagodzące, które zostały ocenione pod kątem ich przewidywanego oddziaływania
- Istnieją jasne przesłanki potwierdzające, że środki łagodzące zostały ocenione zgodnie z "hierarchią łagodzenia" (uznającą unikanie negatywnych oddziaływań na obszar za preferowany wynik)
- Istnieją jasne dowody na to, że proponowane środki łagodzące mają poparcie właściwych organów ochrony przyrody
- Istnieją dowody na to, że poprzez odpowiednie mechanizmy prawne i finansowe można zabezpieczyć działanie środków łagodzących w krótko-, średnio- i długoterminowej perspektywie

Rozwiązania alternatywne

- Wszystkie wykonalne rozwiązania alternatywne zostały zidentyfikowane i w pełni ocenione pod względem ich przewidywanych wpływów na obszar Natura 2000
- Zidentyfikowane warianty alternatywne zostały przeanalizowane i ocenione przez właściwe organy ochrony przyrody oraz kompetentny organ administracji
- Każde stanowisko, mówiące o braku rozwiązań alternatywnych jest w pełni wyjaśnione i uzasadnione

Konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego

- Konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego zostały w pełni przeanalizowane, wyjaśnione i uzasadnione

Środki kompensujące (1)

- Charakter środków kompensujących jest w pełni wyjaśniony
- Środki kompensujące zostały w pełni ocenione pod względem możliwości zabezpieczenia spójności sieci Natura 2000
- Istnieją dowody (bazujące na wcześniejszych doświadczeniach lub szczegółowych badaniach) na to, że środki kompensujące będą skuteczne
- Istnieją dowody na to, że środki kompensujące były przedmiotem szerokich konsultacji z właściwymi organami administracji i organizacjami
- Poszczególne elementy składowe proponowanych środków kompensujących (np. określona powierzchnia gruntów) mogą być zabezpieczone dla potrzeb ochrony

Środki kompensujące (2)

- Środki kompensujące są objęte planem wdrażania, który obejmuje jasno sformułowane cele działania oraz reżim monitoringu i zarządzania
- Istnieją dowody na to, że jeśli monitoring wykaże niesprawność środków kompensujących w osiągnięciu zakładanych celów, podjęte zostaną kroki w celu analizy i naprawienia tych wad

mwisniewska@wwf.pl